

Το «μηδέν» ως οντολογική ορίζουσα της ανθρώπινης ύπαρξης (Γεώργιος Πατιός, Δρ. Φιλοσοφίας)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Jean_Paul_Sartre_Patios_UP

Ο Sartre, μαθητής του Heidegger σε πολλά, πήγε ένα βήμα παρακάτω. Έθεσε το 'μηδέν' στην καρδιά της οντολογικής εξήγησης που δίνει στην ανθρώπινη ύπαρξη. Μπορεί βέβαια ο ίδιος να αρνείται την οποιαδήποτε ύπαρξη μίας καθορισμένης και γενικής 'ανθρώπινης προϋπάρχουσας φύσης', αλλά στο βιβλίο του *Είναι και το Μηδέν*, η μοναδική οντολογική ορίζουσα της ανθρώπινης ύπαρξης, είναι η δυνατότητα του κάθε ανθρώπου να επιλέγει ελεύθερα την κάθε του κίνηση, χωρίς να δεσμεύεται από κάθε άλλη επιρροή, ακόμη και από τις προηγούμενες επιλογές που ο ίδιος έχει κάνει. Αυτή η 'ελευθερία' είναι, κατά τον Sartre, δυνατή επειδή η ανθρώπινη ύπαρξη έχει το 'μηδέν', το 'τίποτα' σαν δυνατότητά της.[19]

Έτσι, με μία οντολογική μεταστροφή, από τον κόσμο των γενικών κατηγοριών ή τον κόσμο των ιδεών, βρισκόμαστε αρχικά στον καθημερινό κόσμο που όλοι μας, φιλόσοφοι ή μη, βιώνουμε, και μετά αναγνωρίζουμε στον εαυτό μας την πλήρη δυνατότητα θετικής αξιοποίησης του 'μηδενός', του 'μη όντος'. Εδώ είναι χαρακτηριστικό πως ο Sartre, από την αρχή του βιβλίου του, αναφέρεται ευθέως όχι απλά στο 'μηδέν' ως έννοια που παραπέμπει στο κενό και το τίποτα, αλλά στο μη ον. Είναι χαρακτηριστική η δήλωσή του πως: '..το μη ον παρουσιάζεται πάντοτε μέσα στα όρια της ανθρώπινης προσδοκίας.'

Στο φιλοσοφικό σύμπαν του Sartre δεν υπάρχουν 'υποστάσεις' και 'ουσίες' των

πραγμάτων. Ο άνθρωπος καλείται να βρει τη δύναμη και το κουράγιο να αντέξει την ευθύνη της απόλυτης ελευθερίας που διαθέτει. Είναι η στιγμή που, φιλοσοφικά μιλώντας, το 'Ο' ως έννοια, το 'μηδέν' που επιτρέπει στην κάθε ανθρώπινη ύπαρξη να καθίσταται κάθε στιγμή ελεύθερη και υπεύθυνη για τις πράξεις της, ενώνεται ουσιαστικά με την έννοια του 'μη όντος', με αυτό που 'δεν υπάρχει'.

Η ανθρώπινη συνείδηση, αυτή η τόσο φευγαλέα και τόσο εύθραυστη εσωτερική φωνή μας, γίνεται το κατεξοχήν πεδίο ύπαρξης και του μηδενός και του 'μη όντος'. Γεννιέται έτσι μία φιλοσοφική πρακτική πάνω απ' όλα, η οποία μας δείχνει τρόπους να ενσωματώσουμε δυναμικά το μηδέν και το μη ον, χωρίς να μας αναγκάζει να εθελotuφλούμε στη δυνατότητα ύπαρξής τους και χωρίς να φοβόμαστε την πιθανή χρήση τους στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε καλύτερα και πιο ολοκληρωμένα αυτό που γενικά καλούμε: ανθρώπινη πραγματικότητα.

Με το Sartre το 'παράδοξο' δεν εντοπίζεται στην ύπαρξη του μηδενός και του μη όντος, αλλά δημιουργείται όποτε αρνούμαστε, ως ελεύθερες ανθρώπινες συνειδήσεις, να αξιοποιήσουμε δημιουργικά και υπεύθυνα τόσο το μηδέν όσο και το μη ον. Μία καινούργια υπόσχεση και μία καινούργια δυναμική του μη όντος γεννάται, αυτή της υπεύθυνης ατομικής και υπαρξιακής ελευθερίας. Το αν αυτό αποτελεί πρόοδο ή οπισθοχώρηση σε σχέση με την προσέγγιση των αρχαίων Ελλήνων στο πρόβλημα του μηδενός και του μη όντος, αποτελεί ακόμη μια ανοιχτή επιστημονική και φιλοσοφική πρόκληση, η οποία μας αναγκάζει να ξαναπιάσουμε αυτά τα τόσο σημαντικά θέματα και να ξαναρχίσουμε τον διάλογο με τους αρχαίους Έλληνες μαθηματικούς και στοχαστές. Και μόνο για αυτό μας είναι χρήσιμη και αναγκαία.

19 Jean-Paul Sartre, Being and Nothingness, transl. by H.E. Barnes (New York, London, Toronto, Sydney: Washington Square Press, 1993). Στις σελίδες 7 και 9 αυτού του βιβλίου, από την αρχή-αρχή δηλαδή της ανάλυσης του Sartre, 'έχουμε το παράδειγμα με την 'απουσία', το 'κενό' του Πιερ στο καφέ και τη δήλωση του Sartre πως είναι δεδομένο και αυτονόητο πως το 'μη-ον' βρίσκεται εντός των ορίων της ανθρώπινης προσδοκίας. Το μη-ον και το κενό, το 'μηδέν', θεωρούνται δηλαδή από τον Sartre ως αυτονόητες και υπαρκτές συνιστώσες της ανθρώπινης ύπαρξης.

Πηγή: Διεθνές Φιλοσοφικό Forum [«Ανάδρασις»](#), Γεώργιος Πατιός, Δρ. Φιλοσοφίας, "ΤΟ ΜΗΔΕΝ ΚΑΙ Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ - ΤΟ 'ΜΗ ΟΝ' ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ"

Διαβάστε το προηγούμενο μέρος του άρθρου [εδώ](#)